

Розділ 1. Історичні, філософські, правові та організаційні проблеми фізичної культури

УДК 796.01

Лідія Радченко

Конкурси мистецтв як складова частина програми олімпійських ігор сучасності

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз досліджень цієї проблеми. Одним із важливих компонентів олімпійського спорту, від якого значною мірою залежить популярність Олімпійських ігор, їх привабливість для міжнародної спортивної федерації, національних олімпійських комітетів, представників засобів масової інформації та структур бізнесу, є програма Олімпійських ігор [1], що, відповідно до олімпійської хартії, являє собою перелік усіх видів спорту, дисциплін і видів змагань, що затверджується МОК для кожних конкретних Олімпійських ігор.

Аналіз літературних джерел дає підставу зазначити, що сьогодні існує значна кількість наукових робіт, присвячених динаміці розвитку, критеріям, правилам та принципам побудови програми Олімпійських ігор, факторам, що впливають на її формування [1; 5]. Однак більшість фахівців розглядають лише спортивну складову частину олімпійської програми, при цьому організація культурно-освітніх заходів, конкурсів мистецтв, що входили до програми Олімпійських ігор 1912–1948 рр., залишається актуальним питанням наукових досліджень.

Мета роботи – доповнення довідково-інформаційної бази історії олімпійського руху через дослідження особливостей проведення конкурсів мистецтв як повноцінного компонента програми Олімпійських ігор 1912–1948 рр.

Завдання статті:

- 1) висвітлити передумови включення конкурсів мистецтв до програми Олімпійських ігор;
- 2) дослідити популярність конкурсів мистецтв серед інших змагальних дисциплін, що входили до програми Олімпійських ігор 1912–1948 рр.;
- 3) розкрити проблеми формування тематики та особливості суддівства конкурсів мистецтв як складової частини програми Олімпійських ігор 1912–1948 рр.

Зв'язок дослідження з науковими та практичними завданнями. Роботу виконано в рамках теми 0111U001714 «Історичні, організаційно-методичні й правові засади реалізації олімпійської освіти України, що розробляється відповідно до замовлення МОН України № 1241 від 28.10.11 р.

Результати досліджень та їх обговорення. Дослідження свідчать, що 1906 р. в Парижі під час спеціально організованої конференції для членів МОК і представників мистецьких установ барон П. де Кубертен для забезпечення єднання мистецтва та спорту запропонував заснувати конкурс мистецтв, що мав стати повноцінним складником кожного святкування Олімпійських ігор і повинен проходити в п'яти номінаціях: архітектура, література, музика, живопис і скульптура. Конкурс отримав назву «П'ятиборство муз» [2; 3].

Для підготовки першого «п'ятиборства» на базі Організаційного комітету міста – господаря ігор, що мали відбутися в Лондоні в 1908 р., створено спеціальну комісію. Проте розбіжності щодо змісту та термінів подання робіт спровокували його скасування, однак ідея не була похована й повністю реалізувалася під час проведення Олімпійських ігор 1912 р. у Стокгольмі [5].

Дослідження дають підставу стверджувати, що, урахувавши певний попит і позицію МОК щодо організації змагань митців паралельно з V Олімпійськими іграми, Швецький олімпійський комітет звернувся до місцевих мистецьких інституцій, щоб визначити доцільність організації змагань митців у рамках ігор 1912 р. Представники мистецьких кіл порадили бути дуже обережними, при цьому виразили позитивне ставлення й повагу до організації зазначеного заходу. Королівська мистецька академія представила остаточне рішення: «змагання доцільно проводити, однак із певною обережністю та обмеженнями».

Міжнародний олімпійський комітет, ураховуючи пропозиції шведського олімпійського комітету, постановив:

- 1) п'ята Олімпіада включала змагання з архітектури, скульптури, живопису, музики й літератури;
- 2) журі може розглядати тільки роботи, що раніше не були опубліковані, виставлені або виконані та мали безпосередній зв'язок зі спортом;
- 3) переможець кожної з номінацій буде нагороджений золотою олімпійською медаллю; експонати-переможці будуть, наскільки це можливо, опубліковані, виставлені або виконані під час Олімпійських ігор 1912 р.;
- 4) учасники повинні повідомити про свій намір узяти участь у конкурсі до 15 січня 1912 р. та представити конкурсні роботи до 1 березня 1912 р.;
- 5) для рукописів, планів, креслень або полотен жодних обмежень за розміром чи формою не встановлюється; скульптори мають представити глиняні моделі не більше 80 сантиметрів заввишки, у довжину або ширину;
- 6) для отримання інформації звертатися за адресою: Рюе Удино 20, Париж.

У першому конкурсі мистецтв у п'яти номінаціях змагалися 33 учасники з 12 країн. Однак через відсутність єдиного підходу до визначення переможців та розбіжності в поглядах суддів медалі вручено лише шести учасникам: золоті нагороди отримали представники всіх категорій, срібло – лише в категорії «Скульптура», а бронзу не вручено в жодній із категорій [1; 3].

При цьому (рис. 1) уже з ігор у Стокгольмі конкурси мистецтв за кількістю їхніх учасників можна вважати повноцінною складовою частиною олімпійської програми.

Рис. 1. Співвідношення учасників змагальних дисциплін, що проводились у рамках Олімпійських ігор 1912 р.

Так, на іграх 1912 р. конкурси мистецтв за кількістю учасників наближалися до змагань із сучасного п'ятиборства та перетягування каната.

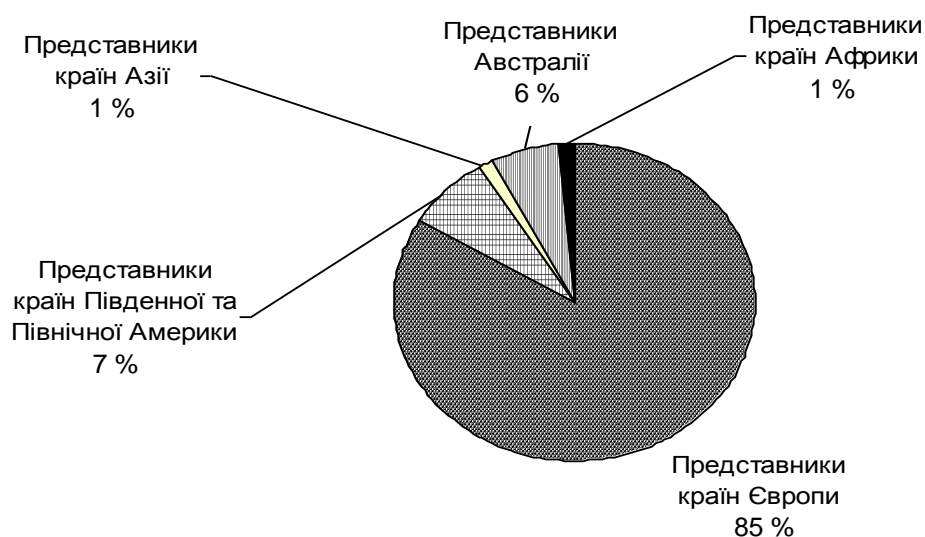
Поступово популярність конкурсів мистецтв і серед учасників, і серед глядачів зростала. Відсоткове співвідношення учасників конкурсів мистецтв до атлетів, які змагалися в інших дисциплінах (видах спорту), у середньому, становило 9 %, найменшим воно було під час ігор 1920 р. в Антверпені – 0,5 % від загальної кількості учасників, найбільшим – 1932 р. під час проведення Олімпійських ігор у Лос-Анджелесі та становило 30 % від загальної кількості учасників. При цьому за кількістю учасників конкурси мистецтв у переважній кількості ігор поступалися лише змаганням із легкої атлетики й випереджали такі види спорту, як веслування академічне, бокс, плавання, боротьба, фехтування та ін., що користувалися популярністю серед глядачів і спортсменів.

При цьому 89,6 % учасників конкурсів були чоловіки, а 10,4 % – жінки, що, зі свого боку, відповідає загальній тенденції співвідношення учасників ігор Олімпіад, де в середньому брало участь 93 % чоловіків та, відповідно, 7 % жінок.

Аналіз статистичних даних дає змогу стверджувати, що загалом на іграх 1912–1948 рр. в конкурсах мистецтв розіграно 76 комплектів олімпійських нагород – 8,1 % від загальної кількості медалей, які в той час розігрувалися на іграх Олімпіад. Медалі отримало 146 учасників із 23 країн, серед яких двоє – по три олімпійські нагороди (представник Швеції Алекс Вальтер Діггельман, який на іграх 1936 р. здобув золоту, а в 1948 р. виборов срібну та бронзову нагороди в номінації «Графічні твори», і датчанин Джозеф Петерсен, котрий на іграх 1924, 1932 та 1948 рр. здобував срібні нагороди в номінації «Література» [1; 4].

При цьому (рис. 2) варто відзначити істотну перевагу серед переможців – представників Європейського континенту – 85 % від всіх учасників, які отримали олімпійські нагороди в конкурсах мистецтв.

Перевагу європейців на мистецьких конкурсах можна пов'язати не стільки з якістю представлених робіт, скільки з європейсько орієнтованим характером суддівства й незрозумілістю творів східного та західного мистецтва як глядачам, так і більшості членів журі. Фахівці зазначають, що такий підхід становив серйозну проблему для організації й проведення конкурсів мистецтв на Олімпійських іграх. Однак найістотнішою проблемою проведення цих конкурсів був професіоналізм митців, що суперечило принципу аматорства, дотримання якого було одним з основних критеріїв допуску до участі в Олімпійських іграх того часу.

Рис. 2. Співвідношення переможців та призерів конкурсів мистецтв, що відбувалися в рамках Олімпійських ігор 1912–1948 рр.

Однак, незважаючи на те, що конкурси мистецтв були виключені з програми Олімпійських змагань, із часом вони перетворилися на масштабні олімпійські фестивалі, що супроводжують проведення кожних Олімпійських ігор.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Аналіз літературних джерел, архівних матеріалів та звітів щодо проведення Олімпійських ігор свідчить, що протягом 1912–1948 рр. до офіційної програми ігор Олімпіад включено конкурси мистецтв. Митці, як і атлети, боролися за золоті, срібні й бронзові нагороди.

У середньому відсоток учасників конкурсів мистецтв становив 9 % від загальної кількості учасників ігор Олімпіад. За кількістю учасників конкурси мистецтв у різні роки обходили такі популярні види спорту, як плавання, веслування академічне, бокс, футбол, фехтування тощо.

Однією з серйозніших проблем у проведенні конкурсів мистецтв на Олімпійських іграх був європейсько орієнтований характер суддівства змагань. Роботи представників інших континентів здебільшого були незрозумілими для суддів.

Найсерйознішою проблемою в проведенні конкурсів мистецтв у рамках Олімпійських ігор виявилось обов'язкове для всіх учасників дотримання принципу аматорства, однак ідею поєднання спорту та мистецтва не поховано в рамках Олімпійських ігор і запроваджено проведення Фестивалів культури й мистецтва.

Джерела та література

1. Булатова М. М. Олимпийские игры (1896–1972) / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – Киев : Олимп. лит., 2012. – Т. 1. – 496 с.
2. П'єр де Кубертен. Олімпійські мемуари / П'єр де Кубертен ; під заг. ред. В. М. Платонова. – К. : Олимп. л-ра. – 1997. – 180 с.
3. Garcia B. One hundred years of cultural programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections / B. Garcia // International Journal of Cultural Policy. – № 4, November 2008. – P. 361–376.
4. Garcia B. Enhancing sports marketing through cultural and arts programmes: lessons from the Sydney 2000 Olympic arts festivals / B. Garcia // Sports management review. – 4(2). – 2001. – P. 193–220.
5. Moragas M. Olympic cities and communication / M. Moragas, K. Chris // Centre d'Estudis Olímpics, Universitat Autònoma de Barcelona. – 2005. – 16 p.

Анотації

Актуальність цієї роботи полягає в тому, що сьогодні більшість фахівців розглядають лише спортивну складову частину олімпійської програми. Організація культурно-освітніх подій у рамках Олімпійських ігор залишається малодослідженим науковим питанням. Завдання роботи полягає у висвітленні передумов уключення, місця й ролі конкурсів мистецтв у програмі ігор Олімпіад. Результати роботи свідчать, що за ініціативи П. де Кубертена до програми ігор Олімпіад 1912 р. включено конкурс мистецтв, популярність якого з кожними іграми зростала, однак проблеми суддівства та вимоги до аматорства учасників призвели до виключення конкурсів мистецтв із програми Олімпійських ігор і перетворення їх на Олімпійські фестивалі. Протягом 1912–1948 рр. конкурси мистецтв були повноцінною складовою частиною програми ігор Олімпіад; кількість їхніх учасників у середньому становила 9 % від усіх учасників змагань. Митці змагались у п'яти номінаціях; 146 митців отримали олімпійські медалі різного татунку.

Ключові слова: програма Олімпійських ігор, конкурси мистецтв, митці.

Радченко Лидія. Конкурсы искусств как составляющая часть программы Олимпийских игр современности. Актуальность работы заключается в том, что сегодня подавляющее большинство специалистов рассматривают лишь спортивную составляющую олимпийской программы, при этом организация в рамках Олимпийских игр культурно-образовательных мероприятий остается малоисследованным научным вопросом. Задачи работы заключаются в освещении места и роли конкурсов искусств как составляющей программы игр Олимпиад 1912–1948 гг. Результаты работы свидетельствуют, что в программу игр Олимпиад 1912 г. был включен конкурс искусств. Постепенно популярность конкурсов среди участников и зрителей росла, однако проблемы судейства и требования к любительству участников привели к исключению конкурсов искусств из программы Олимпийских игр. В 1912–1948 гг. конкурсы искусств были полноценной составляющей программы игр Олимпиад; количество их участников в среднем составляло 9 % от всех участников соревнований. Представители сферы искусств соревновались в пяти номинациях; 146 участников конкурсов завоевали олимпийские медали разного достоинства.

Ключевые слова: программа Олимпийских игр, конкурсы искусств, представители сферы искусств.

Radchenko Lidiya. Art Competitions as Part of the Program of the Modern Olympic Games. Topicality. Today a lot of experts that researched of the Olympic program pay the attention only to a sport component of it. Unfortunately the cultural and educational activities during the Games remains a little studied scientific question. Objectives of the work are to highlight the role and place of the arts competitions in the program of the Games of the Olympics 1912–1948. Results. The program of the Games of the 1912 Olympics included the Art Competition. The popularity of Art Competition from Games to Games grew, but the problems of judging and the principle of amateur of participants led to the exclusion of Arts Competitions of the Olympic Games program. Conclusions. During the period of 1912–1948 the Art competitions were full component of the program of the Olympic Games; the 9 % of all participants of Games where the artists. They competed in five categories; 146 artists won Olympic medals.

Key words: the program of the Olympic Games, art competitions, artists.